

Muntlig kommunikation i moderna språk – lärares undervisning

Foto: Anna Hedman

Skolforskningsinstitutets systematiska forsknings-sammanställningar är i första hand till för forskollärare och lärare. De riktar sig också till beslutsfattare som på olika sätt kan främja goda förutsättningar för en undervisning på vetenskaplig grund. Sammanställningarna har även en given plats i olika utbildningssammanhang, inte minst på lärarutbildningarna.

I översikten sammanställs forskning med fokus på lärares undervisning för att bidra till arbetet med att omsätta läroplanens målsättningar om kommunikativ förmåga.

Muntlig kommunikation i moderna språk

Det finns många fördelar med att lära sig flera språk. Ett av målen i EU:s språkpolitik är att varje EU-medborgare utöver sitt modersmål ska behärska ytterligare två språk. För att behärska ett språk måste man kunna kommunicera – såväl muntligt som skriftligt. I översikten definierar vi muntlig kommunikation som interaktion, dialog eller samtal.

Vad är syftet med översikten?

Översikten har som övergripande syfte att ge lärare i ämnet moderna språk vetenskapligt stöd för att undervisa i muntlig kommunikation.

Vad har vi studerat?

I översikten sammanställs resultat från studier där undervisningen liknar den i moderna språk när det gäller gruppstorlek, innehåll, elevernas nivå samt deras brist på kontakt med språket i sin vardag. Översikten svarar på frågeställningen:

- Vad kännetecknar undervisning som främjar elevernas muntliga kommunikation på ett främmande språk?

Vilka är de huvudsakliga resultaten?

Översiktens resultat visar att elevers målspråksanvändning kan främjas genom spontana och verklighetsnära samtal på målspråket, där samtalen är en naturlig del av klassrumskontexten. Det framkommer även att lärares återkoppling är viktig för att eleverna ska utveckla sin muntliga kommunikation. Genom en tematisk analys har vi analyserat, sorterat och kategoriserat studiernas resultat, för att därefter redovisa resultaten i två teman. Översiktsresultaten visar att undervisningen som främjar muntlig kommunikation kännetecknas av:

- Spontana och verklighetsnära samtal.
- Återkoppling i klassrummet.

De huvudsakliga temana är uppdelade i aspekter som på olika sätt bidrar till att besvara översiktens frågeställning. Indelningarna är inte strikt åtskilda, och det förekommer överlappningar där lärare exempelvis ger återkoppling till eleverna som inverkar på elevernas möjligheter till spontana samtal.

Tema 1: Spontana och verklighetsnära samtal

Resultaten från studierna som ingår i översiktens första tema tyder på att elevers muntliga kommunikation gynnas av målspråksanvändning som sker på ett spontant och verklighetsnära sätt i klassrummet. Studierna beskriver det som sker i samtalen mellan lärare och elev, eller elever emellan. Studierna visar också hur kommunikationen kan hållas i

gång för att främja elevers spontana tal på målspråket. I studierna jämförs också lärares olika arbetssätt som syftar till att främja samtalet. Ett par studier beskriver hur samtalsmönster förändras över tid i specifika uppgifter.

Tema 2: Återkoppling i klassrummet

Översiktens andra tema handlar om återkoppling i klassrummet. I studierna undersöks framför allt två typer av återkoppling som kan bidra till att elevers muntliga kommunikation utvecklas.

Den första typen av återkoppling, recasts, innebär att läraren omformulerar hela eller delar av en elevs yttrande, på ett sätt som korrigerar felet utan att uppmärksamma eleven på att något sagts fel. Den andra typen av återkoppling, prompts, som betyder ungefär uppmaningar, är en mer explicit typ av återkoppling. Det kan till exempel vara klagörande frågor, upprepningar, att få eleven att rätta sig själv eller att ge metalingvistisk återkoppling, som innebär att eleven kan reflektera över sitt språk och exempelvis få ökad förståelse för grammatik. I denna översikt har vi valt att översätta recasts med omformuleringar och prompts med uppmaningar till rättning.

Fokus på det kommunikativa budskapet

Inom forskningen diskuteras undervisning utifrån om den har

- fokus på formella strukturer (focus-on-forms)
- fokus på det kommunikativa budskapet (focus-on-meaning).

Forskare brukar även tala om undervisning som fokuserar på den språkliga formen, men i sitt kommunikativa sammanhang (focus-on-form).

Dessa olika perspektiv finns representerade i lärares undervisning i moderna språk, och i studierna som ingår i översikten. Resultaten visar att språkutvecklingen verkar gynnas av undervisning med fokus på det kommunikativa innehållet, där läraren utformar undervisning som ger upphov till vardagsnära spontana talsituationer i klassrummet.

Hur kan resultaten användas?

Översiktens resultat kan användas som utgångspunkt för arbetet med att främja elevernas muntliga kommunikation i undervisning i ämnet moderna språk, och som diskussionsunderlag. I översikten finns ett antal reflektionsfrågor som kan användas i det gemensamma arbetet.

Vilka studier ingår?

Översikten är en sammanställning av resultat från 16 studier som valts ut efter omfattande sökningar i internationella och nationella databaser. Eleverna i studierna är mellan 10 och 18 år. I översikten ingår kvantitativa studier i form av interventioner, där forskarna vill jämföra olika former av undervisning eller olika sorters återkoppling. Det ingår även kvalitativa studier där forskare har valt att göra intervjuer, enkäter och observationer av klassrumsaktiviteter när eleverna undervisas i muntlig kommunikation.

Vad gör Skolforskningsinstitutet?

Skolforskningsinstitutet verkar för att undervisningen i förskolan och skolan bedrivs på vetenskaplig grund. Det gör vi genom att

- sammanställa forskningsresultat
- fördela forskningsbidrag för praktikinära forskning.

Projektgruppen

Våra systematiska forskningssammanställningar genomförs i projektform. I projektgruppen ingår både externa forskare med särskild ämneskompetens inom översiktens område och medarbetare vid institutet. Externa granskare, såväl forskare som lärare, har bidragit med värdefulla synpunkter.